

Nr 334

Av herr Munktell m. fl., om lån åt Uppsala studentkår för uppförande och inredande av en studentmatsal.

Uppsala studentkår är den enda större studentkår i landet, som saknar både en av studenterna själva driven eller kontrollerad restaurang och egna förvaltnings- och expeditiionslokaler.

Dessa brister har varit kännbara i över hundra år, och i likaledes över hundra år har studenterna i Uppsala arbetat på att avhjälpa dem. Trots att Uppsala framstått som pionjärstad vad beträffar det studentsociala arbetet, har detta pockande behov fått stå tillbaka vid en avvägning mellan olika studentsociala problem. Under de senaste decennierna t. ex. har situationen på bostadsmarknaden haft sådana återverkningar, att man i första hand tvingats ta medel och krafter i anspråk för byggandet av studentbostäder. Efter penninginsamlingar i tjugofem år kunde Uppsala studentkår åren 1877—1881 äntligen för en summa av 131 000 kronor förvärva tomtmark i kvarteret Ubbo för de planerade kårhusbyggena. Därmed blev emellertid byggnadsfondens kassor tömda för lång tid framåt. På 1920-talet kunde man dock ta upp avancerade planer på att bygga såväl kårhus som konviktorium. Samtidigt blev studentbostadsfrågan för första gången krisartad. Konviktorie- och kårhusplanerna måste avskrivas. Resultatet blev i stället att studentkåren på en del av kårens tomt uppförde en byggnad inrymmande 58 studentrum. Bostadsbristen förvärrades. År 1934 bildades på initiativ av studentkåren ett särskilt organ — Stiftelsen Uppsala studentbostäder — för att fullfölja planerna på anskaffande av nya och tidsenliga studentbostäder. Så tillkom 1937 ett studentbostadshus vid Skolgatan inrymmande 113 rum. Härtill bidrog studentkåren med 45 000 kronor. Åren 1939—1940 har studentkåren låtit uppföra ett hus för studentkor vid S:t Johannesgatan innehållande 60 rum. Under krigsåren låg självfallet all vidare byggnadsverksamhet nere. Hur den allmänna bostadssituationen gestaltade sig närmast efter kriget är allom bekant. På tillskyndan av studentkåren gjordes därefter i Uppsala ett verkligt krafttag för att bringa studenternas bostadsfråga närmare sin lösning. Hösten 1952 stod första etappen av den s. k. studentstaden inflyttningsklar, som redan 1953 följdes av en andra. Allt som allt innehåller i dag studentstaden 429 enkelrum och 48 familjelägenheter. Samtidigt har de många studentnationerna i Uppsala satt i gång ett omfattande studentbostadsbyggande.

Sedan de nu nämnda bostadshusen uppförts, har emellertid frågan om kårhus och konviktorium åter kommit i förgrunden. Det i generationer aktuella behovet av sådana lokaler har under de senaste åren ytterligare tillspetsats.

Studentkåren har sålunda behov av väsentligt större och ändamålsenligare expeditions- och förvaltningsrum för bl. a. den alltmer expanderande studentsociala verksamheten. De för ändamålet föga lämpade lokaler, som studentkåren f. n. hyr i bottenvåningen av ett universitetet tillhörigt hus, kan inte få disponeras i framtiden, då dessa utrymmen efter genomgripande renovering måste tas i anspråk för den juridiska fakultetens räkning. Hur otillfredsställande lokalerna är för Uppsala studentkår med dess över 6 000 studenter framgår till en ringa del av följande. Om utrymmet i ett styrelserum på 6 à 7 kvm trängs nära tiotalet studentfunktionärer, alla med omfattande arbetsuppgifter. I ett lika litet rum är studenttidningen Ergos redaktion inhyst. För ett tjugotal utskott och nämnder står endast ett mindre sammanträdesrum till förfogande. En önskvärd utveckling av maskinskrivnings- och intressebyråns verksamhet är effektivt förhindrad genom lokalernas otillräcklighet. Statsstipendienämnden, som i sin tur måste hyra in sig på studentkåren, har i sitt enda rum för tre tjänstemän inte ens plats för sina mappskåp. Exemplen kan mångfaldigas.

Men än mera brydsam ter sig matsituationen för studenterna i Uppsala. Våren 1954 gjordes av sociologiska institutionen en utredning om uppsalastudenternas matvanor med speciell hänsyn till för konviktoriefrågan relevanta problem.

Av utredningen framgår att medelantalet mål lagad mat per dag för uppsalastudenten sjunkit kraftigt under de senaste åren, en utveckling som måste sättas i samband med de högt uppskruvade måltidspriserna och bristen på moderna och ändamålsenliga matställen i Uppsala. Utredningen visar också, att inte mindre än 53 % av de tillfrågade uteätande studenterna anser de höga matkostnaderna som den primärt restriktiva faktorn beträffande sina matvanor.

Vad matkostnaderna beträffar, visar utredningen ytterligare att den procentuella matkostnadsökningen för uteätarna enligt approximativa beräkningar uppgår till över 50 % sedan 1949 och till ungefär 90 % sedan 1946. I detta sammanhang måste emellertid påpekas, att efter matvaneundersökningen måltidspriserna vid de typiska studentmatsalarna i Uppsala ytterligare har höjts med i genomsnitt ca 10 %. Att de ökade levnadsomkostnaderna drabbat uppsalastudenterna speciellt hårt, framgår av en jämförelse mellan genomsnittskostnaderna på de olika kårorterna per statligt naturastipendium, såsom dessa beräknats av statsstipendienämnderna på respektive kårorter för budgetåret 1955/56. I Lund beräknas sålunda kostnaden för kost och logi per stipendiat till 2 080 kronor, i Stockholm till 2 230 kronor, i Göteborg till 2 250 kronor och i Uppsala till 2 295

kronor. Dessa differenser torde huvudsakligen bero på skillnader i måltidspriserna vid de av statsstipendienämnderna godkända matställena på respektive kårorter. Det är också påfallande, att kostnaderna är lägst i Lund och Stockholm, vilka är de kårorter, som torde vara bäst försedda med studentkonviktorier, medan kostnaderna är högst i Uppsala, där studentkonviktorium hell saknas. Då det statliga stipendiestödet i form av naturastipendier åt de studerande vid universitet och högskolor är avsett att successivt utbyggas, torde det även vara statsmakterna angeläget att tillse, både att statsstipendiaterna tillförsäkras en god matstandard och att kostnaderna för varje naturastipendium med bibehållande av denna goda standard blir så låga som möjligt. I Kungl. Maj:ts reglemente för utdelning av statsstipendier vid universiteten m. fl. läroanstalter (SFS 1953: 366) ålägges också statsstipendienämnderna att särskilt beakta, »att stipendier i första hand hänvisas till sådana av nämnden godkända bostäder och matställen, som förvaltas av de studerande själva eller av dem närstående företag eller organ».

Vidare kan i detta sammanhang påpekas, att 1946 års utredning om den högre utbildningens demokratisering — studentsociala utredningen — i sitt betänkande (SOU 1948: 42, sid. 199) framhåller, att »en av studentmatsalarnas främsta fördelar torde ligga däri, att de kunna verka prisreglerande eller prispressande, varigenom en eventuell statlig subvention i en eller annan form även kommer andra studerande till godo än dem, som intaga sina måltider på konviktoriet. Detta gäller givetvis i första hand universitetsstäderna, där studenterna huvudsakligen betjänas av smärre matställen av jämförlig karaktär med en av studentorganisationerna förvaldat matservering. Det torde t. ex. vara odisputabelt, att Lunds studentkårs konviktorium spelat en avsevärd roll såsom regulator för matpriserna i Lund. Otvivelaktigt skulle ett konviktorium i Uppsala komma att få en liknande betydelse.»

På de enda till buds stående privata matserveringarna, som, för att tala med förste stadsläkaren i Uppsala, professor Gerhard Rundberg, kan karakteriseras som »gammalmodiga, primitiva och oestetiska näringsställen», har trängseln i årtal varit besvärande. I fjol förvärrades dock situationen ytterligare, sedan två av de utpräglade studentmatställena med en sammanlagd serveringskapacitet av ca 800 måltider per dag slagit igen.

Dessa förhållanden bör även sättas i relation till det ständigt ökande studentantalet i Uppsala. Antalet av samtliga studerande vid Uppsala universitet har bara under den senaste 5-årsperioden 1949—1954 stigit med 1 361 eller från 4 998 höstterminen 1949 till 6 359 höstterminen 1954, d. v. s. med över 27 %. Då den ökade studenttillströmningen redan i dag medfört, att de nuvarande matförhållandena i Uppsala blivit synnerligen otillfredsställande för studenterna, är det med verklig oro som studentkåren ser fram emot den icke avlägsna tidpunkt då födelsetalens plötsliga och snabba

stegring under 1940-talet måste sätta spår i universitetets inskrivningsjournaler.

Enligt en av Sveriges förenade studentkårer i slutet av år 1954 till Kungl. Maj:t framlagd skrivelse »rörande den högre undervisningens nuvarande villkor och behovet av såväl omedelbara åtgärder som en långsiktig planering för att ge de högre läroanstalterna erforderliga resurser» samt därtill fogade PM beträffande ökningen av elevantalet vid gymnasier och högre läroanstalter framgår, att man för Uppsalas del inom den närmaste tioårsperioden har att emotse en minst femtioprocentig ökning av det nuvarande studentantalet. De studentsociala problem som uppkommer i samband härmed torde icke kunna lösas utan ett framsynt och i god tid påbörjat planeringsarbete.

År 1952 ingick Uppsala studentkår med en skrivelse till Kungl. Maj:t rörande behovet av konviktorium och kårhus. Vid framställningen bilades preliminära skisser för ett dylikt byggnadsprojekt på den ännu odisponerade marken i kvarteret Ubbo. Den skisserade byggnaden upptog förutom en mindre studenttrumsbyggnad och en byggnad för kårexpedition och funktionärsrum en studentmatsal med plats för närmare 200 samtidigt spisande gäster. Planerna omfattade dessutom vaktmästarbostad, en kombinerad sångsal och teaterlokal samt ekonomiutrymmen. Endast för själva konviktoriedelen begärdes statsanslag, medan man däremot avsåg att finansiera den övriga delen dels genom egna medel, dels genom lån enligt de grunder som gäller för dylik bygghusskap. Då detta äskande inte föranledde proposition vare sig till 1953 eller till 1954 års riksdag, förnyade Uppsala studentkår hösten 1954 sin framställning. Med anledning av att det under det fortsatta planeringsarbetets gång visat sig, att fördelningen av utrymmena kunde ske på ett mera ändamålsenligt sätt än vad som föreslagits 1952, hade skisserna överarbetats av byggnadsprojektets arkitekt, Arthur von Schmalensee. Sålunda hade bl. a. kafélokaler förlagts till källarvåningen, varigenom matsalarnas kapacitet väsentligen kunnat ökas. På grundval av de senaste skisserna kostnadsberäknades hela anläggningen hösten 1954 till 1 700 000 kronor. Liksom tidigare hemställde man dock endast om medel för täckande av de kostnader, som konviktoriet skulle draga. Dessa beräknades då till 985 000 kronor. Inte heller 1954 års skrivelse har föranlett proposition till riksdagen. Med hänvisning till att staten tillhandahållit kårlokaler för de studerande vid karolinska medikokirurgiska institutet, tandläkarhögskolorna, gymnastiska centralinstitutet, veterinärhögskolan och lantbrukshögskolan samt vidare under de senaste budgetåren under fonden för låneunderstöd anvisat investeringsanslag till lån åt Akademiska föreningen i Lund och åt tekniska högskolorna i Stockholm studentkår samt nu senast åt Chalmers studentkår föreslagit 1 600 000 kronor för utbyggnad av resp. kårlokaler, måste Uppsala studentkårs önskemål te sig synnerligen blygsamma.

På grund av vad ovan anförts hemställas,

att 1955 års riksdag måtte utverka att Uppsala studentkår beviljas ett lån å 985 000 kronor för uppförande och inredande av en studentmatsal med cirka 200 platser och kafélokal.

Stockholm den 26 januari 1955

Henrik Munktell

Eivor Wallin

Edvin Jacobsson

John Lundberg
